

Sygn. akt II Ca 1011/12

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2013 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grażyna Kobus

Sędziowie: SO Alicja Chrzan

SO Longina Góra

Protokolant: Bogusława Mierzwa

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2013 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku **T. B. i U. B.**

przy udziale (...) **SA w K.**

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich

z dnia 5 listopada 2012 r., sygn. akt I Ns 130/12

p o s t a n o w i a :

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Ząbkowicach Śląskich do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ca 1011/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich oddalił wniosek T. B. i U. B. o ustanowienie na nieruchomości stanowiącej ich własność, położonej w miejscowości G., działka nr (...), dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Ząbkowicach Śląskich prowadzona jest księga wieczysta nr (...) na rzecz każdorazowego właściciela urządzenia przesyłowego – linii energetycznej, zlokalizowanej na tej działce, służebności przesyłu oraz zasądzenia od uczestnika (...) S.A. w K. na rzecz wnioskodawców jednorazowej kwoty 69.088 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne:

Wnioskodawcy U. B. i T. B. są właścicielami na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej nieruchomości gruntowej o powierzchni 2,08 ha, położonej w miejscowości G., działka nr (...), dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Ząbkowicach Śląskich prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Część działki o powierzchni 1,74 ha zajmują stawy rybne, a pozostała część działki o powierzchni 0,34 ha, to pastwiska. Przez działkę nr (...) przebiega należąca do

uczestnika (...) S.A.w K.napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia 20 kV SN – L.721 oraz napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia 20 kV SN – L.720. Na działce posadowione są trzy słupy energetyczne żelbetowe – jeden słup jednołązgowy i dwa słupy dwugązgowy. Linia napowietrzna średniego napięcia 20 kV L.720 oraz linia średniego napięcia 20 kV L.721, które przebiegają przez nieruchomości wnioskodawców, są urządzeniami poniemieckimi i zostały przyjęte do ewidencji środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika w dniu 29 grudnia 1976 r. Linie te były remontowane w latach 70-tych i 80-tych XX wieku. Obie linie przez cały ten czas były wykorzystywane przez uczestnika, wcześniej jego poprzednika prawnego. Biegły sądowy z zakresu budownictwa ogólnego, kosztorysowania robót budowlanych i wyceny nieruchomości R. M., mając na względzie rodzaj nieruchomości, rodzaj urządzeń przesyłowych, sposób lokalizacji urządzeń na nieruchomości, powierzchnię pasa służebności przesyłu, sposób i częstotliwość korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe w pasie służebności przesyłu, określił wartość służebności przesyłu ustanowionej na działce wnioskodawców na kwotę 22.011 zł, która to kwota stanowi jednorazowe wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu i jest ona sumą obniżenia wartości nieruchomości na skutek lokalizacji urządzenia przesyłowego oraz wynagrodzenia za dalsze korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe w pasie służebności przesyłu. W przypadku ustalenia wynagrodzenia płatnego okresowo – rocznie – wysokość wynagrodzenia wynosi 1.259 zł. Biegły wskazał, iż długość linii o napięciu 20 kV (SN-L-721) określona na podstawie pomiarów wynosi 160 m, szerokość pasa służebności przesyłu przyjęto w wysokości 20 m, powierzchnia pasa służebności przesyłu wynosi więc 3.200 m² (160 m x 20 m). Długość linii o napięciu 20 kV (SN-L-720) określona na podstawie pomiarów wynosi 160 m, szerokość pasa służebności przesyłu przyjęto w wysokości 20 m, powierzchnia pasa służebności przesyłu wynosi więc 3.200 m² (160 m x 20 m). Biegły wskazał, że powierzchnia wyłączona z produkcji rolnej na skutek

posadowienia słupów energetycznych wynosi łącznie 306 m² – 11 m² przy słupie jednołązgowym, 140 m² przy słupie dwugązgowym i 155 m² przy drugim słupie dwugązgowym.

Dokonawszy takich ustaleń Sąd Rejonowy wniosek oddalił, gdyż uznał, że zarzut zasiedzenia służebności, podniesiony przez uczestnika postępowania, okazał się skuteczny. Uczestnik i jego poprzednicy prawni korzystali bowiem z trwałego i widocznego urządzenia w dobrej wierze przez okres kilkudziesięciu lat, a co najmniej od 29 grudnia 1976r., kiedy to linie napowietrzne średniego napięcia zostały przyjęte do wykazu środków trwałych. Uczestnik i jego poprzednicy prawni korzystali przez ten czas z nieruchomości wnioskodawców w celu utrzymania urządzeń energetycznych, ich bieżącej eksploatacji i remontów linii, co uzasadnia przyjęcie dobrej wiary uczestnika, jako posiadacza służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Jakkolwiek w/w pogląd uważa Sąd Rejonowy za dyskusyjny, to gdy znajduje on potwierdzenie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Okręgowego w Świdnicy, (gdyż w analogicznej sprawie Sąd Okręgowy w postanowieniu z dnia 12 czerwca 2012r. w sprawie sygn. akt II Ca 309/12 wyraził taki pogląd), to Sąd rozpoznający niniejszą sprawę - świadomy tego, iż w kwestii służebności przesyłu istnieje szereg rozbieżnych orzeczeń Sądu Najwyższego, które prowadzą do odmiennych wniosków i zdając sobie sprawę, że rozpoznając niniejszą sprawę nie jest związany wskazanym wyżej orzeczeniem Sądu Okręgowego - jednak ze względu na fakt, że orzeczenie to zostało wydane przez sąd drugiej instancji, przełożony nad tym Sądem, uznał się związany poglądem i wyrażoną przez Sąd Okręgowy w cytowanym orzeczeniu oceną prawną okoliczności faktycznych, analogicznych do tych, występujących w przedmiotowej sprawie. A w związku z tym chcąc oszczędzić stronom dalszych kosztów, Sąd Rejonowy oddalił ich wnioski dowodowe o powołanie biegłego geodety, wydanie opinii uzupełniającej przez biegłego z zakresu wyceny nieruchomości i przesłuchanie świadka. Powołując się na stanowisko Sądu Okręgowego w cytowanym orzeczeniu, Sąd Rejonowy stwierdził, że skoro z przedłożonego przez uczestnika postępowania dokumentu – wyciągu z ewidencji środków trwałych – wynika posiadanie przez jego poprzednika prawnego przedmiotowych urządzeń przesyłowych oznaczonych, jako linia napowietrzna średniego napięcia 20 kV L.720 oraz linia średniego napięcia 20 kV L.721 przebiegające przez miejscowość G., prowadzące do zasiedzenia co najmniej od 29 grudnia 1976r. (jest to linia poniemiecka), to upływ tego terminu zasiedzenia nastąpił, przy zaliczeniu stosownie do art. 176 kc w zw. z art. 292 kc i art. 305⁴ kc okresu zasiedzenia poprzedników prawnych uczestnika postępowania w dniu 29 grudnia 1996 r. , a właściwie – przy przyjęciu dobrej wiary – już w 1986 r. A choć – jak podkreślił Sąd Rejonowy - w orzecznictwie zarówno sądów powszechnych, jak i Sądu Najwyższego prezentowane są

różne, często odmienne poglądy na temat służebności przesyłu i kwestii nabycia tej służebności przez zasiedzenie (czy też raczej zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej obecnej służebności przesyłu), to Sąd Rejonowy czuje się związany poglądem wyrażonym przez Sąd Okręgowy w Świdnicy we wskazanym wyżej orzeczeniu i z tych też powodów wnioski wnioskodawców oddalił. Marginesowo jednak Sąd Rejonowy wskazał, że zarówno w orzecznictwie, jak i piśmiennictwie istnieją odmienne, inne niż ten wyrażony przez Sąd Okręgowy w Świdnicy w sprawie II Ca 309/12, poglądy odnośnie służebności przesyłu i zasiedzenia tej służebności, a zaprezentowane one zostały między innymi w publikacji „Służebności gruntowe,

Sygn. akt II Ca 1011/12

drogowe, osobiste i przesyłu” autorstwa Zdzisława Gołby, wydawnictwa LexisNexis, Warszawa 2011.

W apelacji wnioskodawcy zarzucili zaskarżonemu postanowieniu:

1/ naruszenie prawa materialnego – art. 292 w zw. z art. 175 kc i art. 121 p.4 kc

oraz w związku z art. 4 ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli (Dz. U. Nr 28, poz. 256) – poprzez pominięcie zasad prawidłowej wykładni co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz Uczestnika;

2/ naruszenie prawa materialnego – art. 285 § 2 kc poprzez jego pominięcie co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz Uczestnika;

3/ naruszenie prawa materialnego – art. 305¹ kc poprzez jego pominięcie, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz Uczestnika;

4/ naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 176 kc, polegającą na przyjęciu, że istnieje możliwość doliczenia okresu posiadania służebności przesyłu przez Skarb Państwa w okresie do 1 .02. 1989 r. do okresu posiadania przez Uczestnika i jego poprzedników prawnych;

5/ naruszenie przepisów postępowania poprzez nierozpoznanie istoty sprawy;

6/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy a to art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób nasuwający zastrzeżenia z punktu widzenia zasad logicznego rozumowania i wnioskowania.

Przy uwzględnieniu tych zasad nie sposób bowiem uznać, że uczestnik wykazał, iż:

- a) przedsiębiorstwo państwowe w imieniu Skarbu Państwa a następnie uczestnik posiadali służebność gruntową w treści swej odpowiadającej służebności przesyłu,
- b) doszło do przeniesienia posiadania służebności ze Skarbu Państwa (w imieniu którego władztwo wykonywało przedsiębiorstwo państwowe) na uczestnika wraz z przeniesieniem wszystkich nieruchomości i całej infrastruktury przedsiębiorstwa,
- c) Wnioskodawca nie obalił domniemania dobrej wiary albowiem nie zaproponował żadnych wniosków dowodowych w tym zakresie, co skutkowało przyjęcie dobrej wiary, w sytuacji gdy Wnioskodawca złożył szereg wniosków dowodowych właśnie na okoliczność obalenia w/w domniemania.

Wskazując na powyższe domagali się uchylecia zaskarżonego postanowienia

i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bądź zmiany tego orzeczenia i uwzględnienia wniosku w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Jak wynika z uzasadnienia skarżonego postanowienia, Sąd Rejonowy zapoznał się z licznymi orzeczeniami Sądu Najwyższego, dotyczącymi służebności przesyłu, jak również możliwości jej zasiedzenia oraz z piśmiennictwem na ten temat (m.in. publikacją autorstwa Zdzisława Gołby „ Służebności gruntowe, drogowe, osobiste i przesyłu” wydawnictwa LexisNexis, W.2011), zdaje sobie sprawę z tego, że nie jest związany orzeczeniem sądu drugiej instancji, wydanym na skutek apelacji od orzeczenia sądu pierwszej instancji w innej (nawet podobnej) sprawie,

a jednak uważa się za związanego poglądem i wyrażoną przez Sąd Okręgowy oceną prawną okoliczności faktycznych w cytowanej przez Sąd Rejonowy sprawie, tylko

dlatego, że orzeczenie to wydał sąd drugiej instancji (sąd przełożony nad tym Sądem). Takie stanowisko Sądu Rejonowego jest zupełnie niezrozumiałe, jeśli się zważy, a co wyraźnie wynika z treści uzasadnienia tego Sądu, że pogląd, na którym Sąd pierwszej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie, tenże Sąd w istocie kwestionuje. Należy zatem zauważyć, że taka postawa Sądu Rejonowego , nie tylko nie oszczędzi stronom dalszych kosztów, ale przede wszystkim wydłuży trwające w sprawie postępowanie. Apelacja wnioskodawców podlega bowiem uwzględnieniu.

Problematyka dotycząca służebności przesyłu, jak również możliwości jej zasiedzenia , jak to słusznie stwierdził Sąd Rejonowy, wywołuje szereg wątpliwości, w orzecznictwie sądów, jak i w piśmiennictwie prawniczym. Wskazuje się bowiem, że gdy służebność przesyłu została wprowadzona do kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 r., to dopiero od tej daty można liczyć czas (20 lub 30 letni w zależności od dobrej bądź złej wiary), potrzebny do zasiedzenia tej służebności, natomiast wcześniej można było zasiedzieć służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Nie budzi jednak żadnych wątpliwości, że korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu, nawet jeśli źródłem nabycia takiej służebności przez przedsiębiorstwo przesyłowe byłoby zasiedzenie, jest odpłatne. Przepisy art. 305¹⁻⁴ kc, kształtują bowiem służebność przesyłu, jako ograniczone prawo rzeczowe – odpłatne. Poprzednio zaś konstrukcja służebności uprawniającej do przeprowadzenia linii energetycznych przez cudzą nieruchomość opierana była na analogicznym stosowaniu art. 145 kc, a więc przepisu zakładającego też odpłatność korzystania. Gdyby zatem uczestnik postępowania wykazał nawet przesłanki pozwalające na przyjęcie, że nabył on służebność przesyłu (oczywiście wyraźnie określoną) przez zasiedzenie, (czy też raczej, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz uczestnika), nie oznacza to, że uczestnik mógłby od dnia zasiedzenia tej służebności korzystać z nieruchomości wnioskodawców nieodpłatnie. Wnioskodawcy bowiem nie utraciliby z tego powodu swego uprawnienia do wynagrodzenia, chyba że wyraźnie rzekliby się tego prawa. Skoro zaś wnioskodawcy wystąpili z roszczeniem o ustanowienie na ich nieruchomości na rzecz każdorazowego właściciela urządzenia przesyłowego – linii energetycznej zlokalizowanej na tej nieruchomości, służebności przesyłu oraz o zasądzenie na ich rzecz wynagrodzenia za ustanowienie tej służebności, to znaczy

że uprawnienia tego się nie zrzekli i uzasadnione nawet stwierdzenie przez Sąd nabycia przez przedsiębiorstwo przesyłowe służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez zasiedzenie, miałyby ten skutek, że Sąd Rejonowy winien byłby orzec o samym wynagrodzeniu (można zaś jedynie zastanawiać się w jakim trybie należałoby to roszczenie rozpoznać).

Nie wdając się jednak w rozważania nad sensem zgłoszenia przez uczestnika postępowania zarzutu zasiedzenia służebności w sytuacji, gdy wnioskodawcy biorąc pod uwagę koszty i brak interesu prawnego w likwidacji linii przesyłowej, chcą jedynie unormowania stanu prawnego poprzez ustanowienie służebności przesyłu, a – jak należy domniemywać – uczestnik korzysta i chce korzystać z nieruchomości wnioskodawców tylko w takim zakresie, jaki jest mu potrzebny (konieczny) dla prowadzenia swej działalności, (w przeciwnym razie mogłoby się zdarzyć, że zasiedzi więcej niżby chciał i tym samym może płacić wyższe wynagrodzenie), należy przede wszystkim stwierdzić, jak też słusznie podnoszą wnioskodawcy,

Sygn. akt II Ca 1011/12

że zebrany w sprawie materiał dowodowy, nie pozwalał na uznanie przez Sąd Rejonowy, iż podniesiony przez uczestnika postępowania zarzut zasiedzenia służebności jest skuteczny, jak również – gdy Sąd ten nie ustalił nawet w jakim zakresie Skarb Państwa lub przedsiębiorstwo przesyłowe może korzystać z nieruchomości wnioskodawców, czyli jakiej treści służebność w istocie zasiedział, to nie mógł tym samym odnieść się do żądania wnioskodawców, którego treści i zakresu również nie ustalił.

Przede wszystkim jednak należy stwierdzić, że stosownie do treści art. 172 § 1 kc, który to przepis stosuje się odpowiednio do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie, posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu, jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze, przy czym w myśl § 2 tego artykułu, po upływie lat trzydziestu posiadacz nabywa jej własność, choćby nawet uzyskał posiadanie w złej wierze. Uczestnik postępowania winien był zatem wykazać, że korzystał z trwałych widocznych urządzeń w postaci linii napowietrznych i słupów energetycznych, posadowionych na działce wnioskodawców, przez odpowiedni okres czasu. Jeśli przy tym powoływał się na to, że dolicza okres posiadania służebności przez Skarb Państwa, a więc okres sprzed objęcia tych urządzeń przez uczestnika w posiadanie, winien był także wykazać okoliczności pozwalające na przyjęcie możliwości takiego zaliczenia (por. post. Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 102/11). W przeciwnym razie termin zasiedzenia służebności przez uczestnika postępowania rozpocząłby bieg dopiero od daty korzystania z nieruchomości wnioskodawców przez uczestnika (jak wskazuje uczestnik – od 1 lutego 1989 r.), a to oznacza, że przy przyjęciu dobrej wiary nabycie przez niego służebności przez zasiedzenie nastąpiłoby z dniem 1 lutego 2009 r. , zaś przy przyjęciu złej wiary , 30 letni termin konieczny do zasiedzenia, jeszcze nie upłynął.

Słusznie przy tym zarzucają wnioskodawcy, że nie mógł Sąd Rejonowy poprzestać na uznaniu, że uczestnik nabył służebność będąc jej posiadaczem w dobrej wierze, bez uwzględnienia wniosków dowodowych wnioskodawców, zmierzających do obalenia domniemania dobrej wiary, a przy tym bez dokonania ustaleń czy i jaką legitymację do korzystania z nieruchomości wnioskodawców uczestnik posiadał.

W związku z powyższym należy też zgodzić się z zarzutem skarżących, że gdy Sąd Rejonowy bez wystarczających ku temu podstaw – jak przedstawiono wcześniej – przyjął, że istnieje przesłanka materialnoprawna (zasiedzenie służebności), która unicestwia roszczenie wnioskodawców, to Sąd Okręgowy zmuszony był zaskarżone postanowienie uchylić i sprawę przekazać Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, gdyż nie została rozpoznana istota sprawy (art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy jeszcze raz zatem przeanalizuje zgłoszony przez uczestnika postępowania zarzut zasiedzenia służebności, kierując się wskazaniem przedstawionymi wyżej co do wykładni dobrej i złej wiary przy nabyciu służebności przez zasiedzenie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2012 r., II CSK 95/12, wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2010 r., II CSK 374/09, wyrok Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2009 r., II CSK 400/08 , postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2004 r., II CK 33/04, wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2004 r., III CK 496/02), jak również co do możliwości zaliczenia przez uczestnika okresu posiadania służebności przez jego poprzednika, przeprowadzi dowody, które zgłoszą wnioskodawcy, uczestnik bądź których przeprowadzenie będzie możliwe i konieczne z urzędu i w zależności od uzyskanych wyników zdecyduje o dalszym toku postępowania.